

Mis peitub National Geographicu kollaste akende taga?

Aasta oli 2009. Tartumaa arendusseltsi tegevjuht **Kristina Tammets** kuulis oma Hollandi kolleegidelt ideest panna turistide meelitamiseks püsti kollased aknad. Eestlanna meelest oli idee äge ja juba neli aastat hiljem ehtisid ka Lõuna-Eesti maastikke kollased aknad.

SANDER SILM

Hollandi Ida-Groningeni kollased aknad püstitati toona Hollandi National Geographicu, Ida-Groningeni Leaderi grupi, looduskaitsjate ja kohaliku kogukonna koostöös ning akende mõte oli tuua turistid Amsterdamist välja ja ärgitada turistide huvi selle Saksamaa piiri äärde jääva kandi vastu.

Omalaadse idee teostegemine kandis vilja ja turistide arv piirkonnas suisa kahekordistus. Nüüdseks on Ida-Groningenis projekt lõppenud ning kollased aknad juhvad turiste Hollandis Unesco kultuuripärandisse kandud objektide juurde.

Eestis tulid aga 2012. aastal kokku Lõuna-Eesti Leaderi grupid, kes otsustasid võtta projekti veelgi laiemalt ette. Kui Hollandis keskenduti peaaegikult turismile, siis Eestis taheti kollaste akendega väärtustada pigem kogu Lõuna-Eesti elukeskkonda ja rikkalikku kultuuripärandit.

Kollaste akende projekt sai pealkirjaks "Elu kahe maailma piiril" ja seda juhtiv Tartumaa arendusseltsi kuulutas koos oma partneritega välja avaliku konkursi, kuhu kogukonnad esitasid kollaste akende asukohade kandidaadid. Arendusseltsi tegevjuhi Kristina Tammetsi sõnul laekus toona suisa 120 ettepanekut ja ta ei teinud saladust, et kirjed olid kohati üsna kõrgel, sest algul valiti välja vaid 21 asukohta.

"2015. aastal lõksime veel kaugemale ja põõrasime projekti raames põhirõhu innovatsioonile ning tegime koostööd Tartu teadus- ja arendusastutistega," rääkis Tammets.

Piiriveere Liidri piirkonda tuli kolm akent

MTÜ Piiriveere Liider tegevuspiirkonnast laekus siis ühtekokku 15 ettepanekut kollaste akende püstitamiseks. Valja valiti kolm asukohta: Rääpina, Podmotsa ja Obinita.

MTÜ Setomaa Turism juhatuse liige Ülle Pärnoja esindas tookord Piiriveere Liidri aknaid välja valivas lõppkomisjonis. Tema sõnul said akende asukohtade valikul kriitenumis sellised märksõnad nagu kultuur, piir, loodus, säästvad lahendused ja innovatsioon.

"Vaatasime toona, et iga püstitatav aken kuulutas vähemalt ühe teema alla, on see siis loodus, kultuur või innovatsioon," meenutas Ülle Pärnoja valikukriteeriumeid. "Vaatasime sedagi, et aknad oleks hajali, ning samuti saime aru, et kui need aknad hakkavad rahvast kohale meelitama, siis peab ümbruskonnas olema vastav taristu, mis suudab turiste teemendada."

Rääpinas püstitati kollane aken aleviku ajaloolisse südamesse, mis markeerib nii 1734. aastast tänini tegevsevat Rääpina paberivabrikut, mis kuulub Euroopa ainulaadseimate tööstusarhitektuuri näide hulk, kui ka ülemõõdunud sajandi keskpaigas rajatud Sillapää lossi ansambli.

Kui Rääpina paberivabrik on varem Eestis tegusev tootmisettevõtte, siis Sillapää lossis hakati mõõdunud sajandi kahekümnenendatel aastatel õpetama aiaandust, millega pandi alus praegusele Rääpina aiaanduskoolile.

Kõige paremini iseloomustab aga projekti nime "Elu kahe maailma piiril" Podmotsa külla paigaldatud kollane aken, sest paistab ju Podmotsast üle Kulje lahe kätte Venemaal asuv Kulje õigusu kirik. Podmotsa ongi suurepärase näide riikide piiril asu-

vast külast, kus on põimunud nii vene, seto kui ka eesti kultuur.

Obinita kollase akna paigaldamine oli hea näide ka kohaliku kogukonna kaasamisest. Algul sooviti aken üles seada seto laulema kuju kõrvale, mis on Obinita kõige ilusama vaatega koht ning viijaks samas seto kultuuripärandile, kuid kohalik kogukond oli sellele mõttele vastu ning lõpliku koha leidis kollane aken küla keskses.

Aknad haakuvad Seto Küläviüuga

Ülle Pärnojal oli hea meel, et Setomaa peitunud aknad seonduvad ka 2011. aastal loodud saja kilomeetri pikkuse turismarstundiga Seto Küläviüü, mis algab Võõpsust ja lõpeb Luhamaal.

"Seto Küläviüü läheb läbi Obinitast, Varskasti ja ka Vassseliina linnusest, kuhu Võrumaa parmenuskogu on paigaldanud akna," rääkis ta. Seetõttu ongi kollased aknad aidanud turistide turundada ka Seto Küläviüü ja vastupidi.

Kui Hollandis tõi kollaste akende projekt kaasa turiste arvu hüppelise kasvu, siis Ülle Pärnoja sõnul Lõuna-Eestis seda nii otseselt välja ei saa. "Üks põhjus on ka selles, et kui suuremad turismitevõtted annavad oma statistika turistide kohta korrektselt, siis väiksemad teenuspakkujad suhtuvad sellesse tunduvalt loomulikumalt," nimetas ta.

Siski näitab statistika, et viimastel aastatel on ööbimiste hulk Seto Küläviüü piirkonda jääva kuue valla

turismitevõttes kasvanud. Kui 2013. aastal oli majutante arv siin ligi 22 300, siis 2016. aastal 27 800. Tõsi küll, valdav osa majutante kasvust on jõudnud Varska sanatooriumisse.

Ülle Pärnoja ei usu siski, et turistide kasvuga on pelgalt kollased aknad, pigem on tegemist mitme asjaolu kokkulangemisega. Kindlasti on Varska sanatoorium teinud head müügitööd. Samas nentis ta, et valdava osa turistidest moodustavad siseturistid ning välis turistide osakaal on Lõuna-Eestis üsna väike.

"Kui võrdleme Seto Küläviüü Situlatega, siis seal on välismaalasi rohkem. Üheks põhjuseks see, et Tartust on sinna lühem maa. Päevatuuriks on Seto Küläviütle välismaalasi keerulisem meelitada," tõi ta näite.

Mõni aasta tagasi kukkus järsult Venemaa turistide arv, kuid viimasel ajal on hakanud seeji näitaja valiksest taastuma.

Kollased aknad pole pelgalt aknad

Kuigi projekt on kestnud juba mitu aastat, on Ülle Pärnoja sõnul mitmed kohalikud inimesed küsinud, mida on kollased aknad andnud kohalikele kogukonnale ning kas tegemist pole pigem National Geographicu enda mainekampaniaga.

Kristina Tammets seda seisukohta ei jaganud. Ta ütles, et kollaste akende projekt on tunduvalt laiem, kui esmapilgul paistab. Lisaks kollastele akendele, mida praegu on juba Lõuna-Eestisse püstitatud 25, on piirkonda mitmekülgset tutvustatud National Geographicu artiklite kaudu, korraldatud on mitu fotovõistlust, koostöös piirkonna turismiarandajatega ja kohalike ettevõtjatega on välja antud uusi kütustussmaruute ning trükravagust nägi ka Lõuna-Eesti heade pakumiste raamat, mille eesmärk on tutvustada piirkonda kui tervikut.

"Selleks et piirkonda arendada ja tuua uusi teadmisi, on ettevõtjatele tehud mitmeid koolitusi ja õppe-reise ning meie projekti üks tugevusi on mitmekülgne rahastus, kuna oleme kaasanud raha ka etasektorist, tehes koostööd ettevõtjatega," lisas Tammets.

25 põhjust, miks tulla Lõuna-Eestisse

Koostööprojekt "Elu kahe maailma piiril" ei ole kunagi olnud aga saa olema pelgalt NG kollased raamid maastikul. Kuigi ettevõtte on suurnatud paljuski piirkonna külastajate ja NG kollane raam kui kvaliteedimärk aitab tähistada paiku, mida teab Lõuna-Eestis kindlasti külastada, on kogu see algatus tugendatud piirkonna identiteeti ja elanike uhkust oma kodukoha üle.

Eriti võib seda näha kodukohast kaugemal elavate noorte sotsiaalmeedia postitustest: suveelamusi tutvustavate fotode hulgas on ikka pildid kodukoha kollase raami juurest ning "kohustuslik" raamipilt on muutunud ka klassi, suguvõsa ja sõpruskondade kokkutulekute lahutamatuks osaks.

NG kollane raam on tugev kaubamärk, mis kõnelab ka välisuristest – ikka ja jälle tahetakse tulla vaatama just neid paiku, millele National Geographic on justkui andnud oma tunnustuse.

Praegu on Lõuna-Eestisse püstitatud veerand sada NG kollast raami ja seega võib öelda, et olemas andnud huvilistele 25 lisapõhjust, miks avastada omanäolisi Lõuna-Eesti.

Kuid projekt "Elu kahe maailma piiril" pole ainult kollased raamid, vaid selle raames on veel palju ühist tegevust, muu hulgas ilnuvad piirkonda tutvustavad materjalid ajakirjas National Geographicu Eesti, koostatakse ja avaldatakse Lõuna-Eesti tegemisi ja ettevõtteid tutvustavaid lugusid, sarnuti läbib uueuduskuuri kodulenti visitsoutnestonia.com.

ANE TAMM, Jõgevamaa koostöökoja tegevjuht*

*Jõgevamaa koostöökoja on projekti "Elu kahe maailma piiril II" juhtpartner.

Artikkel on koostatud Leaderi koostööprojekti "Elu kahe maailma piiril II" raames, mida toetab PRLA Eesti maaelu arengukava 2014–2020 programmi ja Euroopa maaelu arengu põllumajandusfondi rahast.